

AŞK YOLCULUĞUNA GİRİŞ

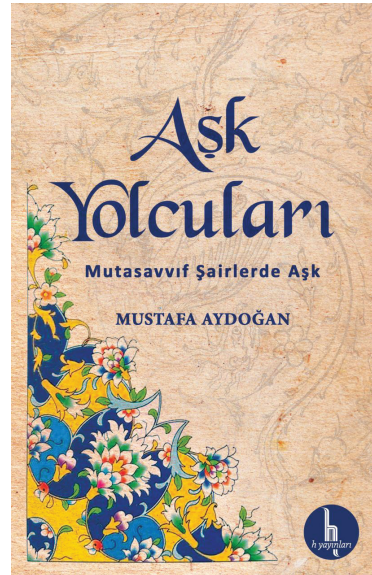
Mücahit GÜNDOĞDU

“Gurbet, kimsemizin olmadığı yerdir. Kimsesizlik duygusu, kalbi hasrete ve giderek aşka yaklaştırır. Aşk, sürekli düşünme ve tefekkür halidir. Tefekkür, omuzları eğerek ve başı öne düşürür. Öyle ki alnımız git gide secdeye varır. Ebu'l Hasan Harakani Hazretlerinin 'garip' tanımı şöyledir: 'Garip kişi, yüreği teninde, sırrı ise yüreğinde garip olan kişidir.' Bir 'yar'ının olduğu haberini almış olan her garip, onun mekanına ve cemaline hasret duyacaktır.”

(M. Aydoğan, *Aşk Yolcuları*: 50)

Türk edebiyatı demek tasavvuf edebiyatı demektir bir yönüyle. Türk edebiyatı üzerine esaslı bir yorumda bulunmak isteyenlerin tasavvuf edebiyatını görmezden gelmesi düşünülemez. Bu topraklarda dilin böylesine değer görmesinde ve hakikatin aktarımında merkezî bir konumda bulunmasında, tasavvuf edebiyatımızın köklülüğü ve derinliğinin önemli bir payının olduğunu söyleyebiliriz. Dili gönülle irtibatlandırarak dilin makamını yükselten, dille hakikat arasındaki yollara köprüler inşa eden büyük velilerin şiirleri, dilden dile aktarılaraq toplumun gündelik dilinde şekerin suda erimesi gibi erimiş ve hem görünmezleşmiş hem de gündelik dili tatlandırmıştır. Gündelik dile şerbet tatlılığı veren, gündelik gönülleri hakikatın yuvası yapan aşkın hâlli aşk erlerini bir kitapta bir araya getirmiş Mustafa Aydoğan. *Aşk Yolcuları* ismini verdiği kitap, aşkın aynı zamanda yolculuk demek olduğunu işaret ederken, aşka yürümek isteyen talibe de bir kandil vazifesi görüyor.

Aşk Yolcuları, 11 büyük veli hakkında yazılmış yazılardan, 11 irfan ehlinin şiirlerinden örneklerden ve kitabın sonunda yer alan “dua” kısmından müteşekkil. Kitapta keşfe çıkılan veliler; Ebu'l Hasan Harakani, Yunus Emre, Sadi Şirazi, Niyazi-i Mısri, Hacı Bayram-ı Veli, Eşrefoğlu Rumi, Cemal-i Halveti, Ümmi Sinan, Osman Kemali ve Alvarlı Efe Muhammed Lüt-fi. Kitap, 143 sayfadan ve ağırlıklı olarak oldukça kısa tutulmuş yazılardan oluşuyor. Kitabın kapağı ve tasarımı gayet güzel olsa da kapaktaki kabartmalı yazılara ısınmadığımı söylemeliyim. Sade kapakların daha estetik ve daha etkileyici olduğunu düşünüyorum. Bu-

Mustafa Aydoğan, *Aşk Yolcuları*, h Yayınları, 2015.

nun yanında kitabın boyutlarının küçük olması da içimde kitaba karşı durdurulması mümkün olmayan ön yargılar oluşturuyor. Kitap boyutlarının daha büyük olmasının, kitap yayıncılığı açısından daha verimli olacağını düşünüyorum.

Aşk Yolcuları'nda yazar, tasavvuf edebiyatına, gönlünü ilahi olanın yakıncılığına ve ferahlığına açmak isteyen insanlar için bir mukaddime yazma görevi üstleniyor âdetâ. Kadim dergâhların sükun dolu iç âlemlerine dalmak isteyenlere bir kapı açıyor bu kitapla. Hayatlarını, rüzgâra âşık yaprak gibi rüzgârla beraber uçmaya adanmış ilahi erenlerin kimliği üzerine bir değinden sonra, bu erenlerin eserleri üzerinden erenler sofrasını okura açıyor Aydoğan. Sofrada kaşık çok, lütuf çok, hüzn çok ve ayrılık acısıyla yürekleri közlenmiş erenler çok. O erenlerle aynı çorbaya kaşık salmak, aynı göğün altında, aynı nefesleri aldığını hissetmek, derin duyuların dünyasında kendine yer bulabilmek gibi değeri dünyaya ait olan diğer her bir şeyle kıyaslanamayacak bir imkân sunuyor yazar okura. Hakikat âşıklarını tanımak, hakikat dilini yorumlama kabiliyetini geliştirmek, eserlerinin örneklemesine bir nüve hâlinde ulaşabilmek için kaynak eser olarak görülebilecek bir kitap yapıyor bu kitabı yazarın özgün tavrı.

Yazar kitabın ortaya çıkış hikâyesini şöyle açıklıyor: *“Bu kitap, on mutasavvıf şairin gönül dünyasını anlamaya çalıştığım yazılardan oluşuyor. Bu yazıların çoğunluğu çeşitli sempozyumlarda sunduğum bildirilerden müteşekkildir. Hesabımda yoktu böyle bir kitap. Kendiliğinden teşekkül etti. Dolayısıyla bu kitap, benim için tam anlamıyla bir lütuftur. Kendi gövdesini kendisi oluşturdu, kendi özünü kendi dikte etti. Bana ise yazmak kalmıştı, ben de onu yaptım.”* Kitabın özellikle sempozyumlar ve paneller için hazırlanmış metinlerden

oluşmasının yeteri kadar demlenmeden doldurulan çay kıvamında olmasına da yol açtığı söylenebilir. İstek doğrultusunda hazırlanan çalışmaların, zemini yeteri kadar oturmamış bir eser olma özelliğinden hiçbir zaman kurtulamayacağını hep düşünmüşümdür. Kendi içinde büyüyen, dışarı çıkması için zemin aranan yazıların daha kalıcı, daha özel olduğunu söyleyebiliriz. Kitapta Aydoğan'ın genel üslubundan büyük oranda farklılaşmış bir üslup karşılıyor bizi. Bu üslup, sempozyuma sunulacak metin olma özelliğinin getirdiği resmiyetin, yazının dilini de değiştirdiği şeklinde yorumlanabilir. Aydoğan'ın bir şair olarak dipnotlardan, akademik yazım kurallarından hoşlanmadığını, sözün dil sınırlılıklarıyla daraltılmasına sıcak bakmadığını biliyoruz. Bu yazıların kimisinde yazarın dipnot kullanmasıyla kendini belirgin kılan yazıların hazırlanma sürecinin başkalaşmasının üslubu da farklılaştırdığı ifade edilebilir. Üslup farklılaşmasının, ilk gençlik döneminde olan yazarları iyileştirici sonuçlar doğuracak bir yolculuğa çıkardığı söylenebilir fakat üslubu belli bir estetiğe bürünmüş, sözlerinin istikametiyle hayatının istikameti aynı yöne endekslenmiş bir yazar için bu tip değişimci denemelerin yeni bir yol açacak sonuçlar çıkaracağını zannetmiyorum.

Kitaptan not aldığım bazı önemli tespitleri de kitabın söylediğini aktarabilmek için zaruri görüyorum. “Yunus Emre” başlıklı yazıda; *“İnsan sözü içerisinde en sanatsal olanı elbette ki şiirdir. İnsanın söze yükleyebileceği nihai söyleyiş noktasıdır o. İnsan sözü, şiirin kaidesine oturduğunda göklerin zirvesine en yakın yere oturmuş olur. Onunla efsane bile derlenip toparlanarak bir hakikatin içinde sükunet bulmaya çalışır.”* ifadelerinde vücut bulan şiirselliğe övgü ile aşk yolunun yolcuları erenlere

olan övgü, iç içe örgüler şeklinde açılarak bir şairin sözünü nasıl anlamlandırdığını da gösteriyor. Aydoğın'ın şiirle ilgili düşüncelerini ortaya koyduğu diğer bir yazı da "Niyazi- i Mısri" yazısı. Yazıda geçen "*Kelimenin şiirden daha yüksek bir dirilik sınırı yoktur. İnsan, eğer kelimeye mecbur kalarak yüksek bir şey ifade edecekse, şiirin kapısını çalmak mecburiyetindedir.*" sözlerinden işaret alarak Aydoğın'ın şiiri konumlandığı üstün yeri de rahatlıkla seçebiliyor. "Ebu'l Hasan Harakani" başlıklı yazıda ise hak âşıklarıyla şiir ilişkisine dair belirleyici bir yorumda bulunuyor yazar: "*İrfan ehli, şiirin peşinden gitmez ama şiirin her türlü imkânını ve şiirsel üslubu dahice keşfederler ve sözlerine zemin kırlarlar. Şiirin dili, sembolün dilidir. Ariflerin dili de öyle. Âşıkların dili de. Bu toprakların mayası, ariflerin bu ölümsüz dillerinin yoğurmasıyla her an dirilişe ve ölümsüzlüğe can vermektedir.*" Aydoğın'ın, bu ifadelerinden yola çıkarak, şiiri hakikatin dildeki en doğal tecelli biçimi olarak gördüğünü söyleyebiliriz. Hakikatin dildeki tecellisi olan şiirle, insandaki tecellisi olan irfan ehlinin sıcak irtibatına ve benzerliğine vurgu yapıyor yazar. Yazarın velileri merkeze alarak yazdığı bu yazıların, bir yönüyle de yazarın şiir üzerine düşüncelerinin sistematize edilmiş hâli

olduğunu da söyleyebiliriz. İrfan ehlini anlatmanın, aynı zamanda şiiri de anlatmak demek olduğunu çıkarabiliriz buradan hareketle. "Yunus Emre" başlıklı yazıda Aydoğın, bunu doğrulayacak sözler söylüyor: "Yunus Emre, kelime-den bir şiir kulesi inşa ediyor. Bin yıllık bir kule. Kendinden sonra gelecek her şairin kendi yeteneği ölçüsünce çıkarabileceği şiirin ve kelimenin diriliğini görebileceği bir yapı ve yapılış zirvesi." Yazar, şiirden velilere, velilerden de peygambere uzanan bir yola işaret ediyor. "Hacı Bayram Veli" başlıklı yazıda, "*Peygamberin miracı, makamların en hakikisidir ve zamanı ve mesafeyi imha eden bir makamdır. Miraç, Allah'ın varlığının ebedî ve mutlak sonsuzluğunun idrak edilebilir nihai noktasıdır. Velilerinde kendi miraçları olduğunu söyleyebiliriz. Aslında her insanın kendine göre bir miracı vardır. Mesele, o miracın Peygamber miracının gölgesindeA bir yerinin olup olmadığıdır.*" sözleriyle bu aşk yolunun taşlarını döşüyor yazar.

Aşk Yolcuları, yazarın genel yazı eğiliminin dışında ama aynı zamanda yazarın içinde dolaştığı dünyanın yazı ikliminin esintilerini taşıyor. Aşk yolculuğuna çıkmak isteyen her talibe, bu kitaba tutunarak istikamet belirleyebileceğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Aşka emanet!

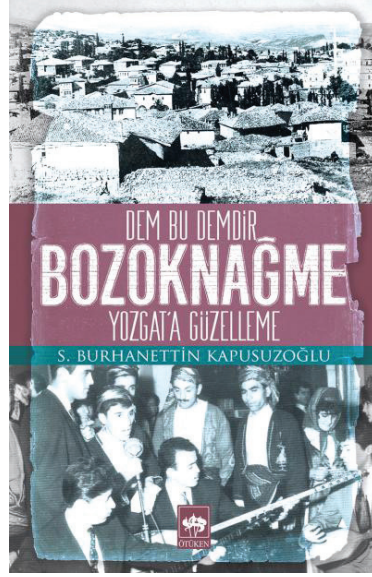
BİR ŞEHRE GÜZELLEME (Bozoknağme)

Mehmet KURTOĞLU

“Bir şehrin yerlisi olmayı” Dostoyevski’nin söylediği gibi “gidecek yeri olmaya değil” şehri içselleştirmeyle, şehri zihninde ve ruhunda hissetmeyle özdeşletiriyorum. Küreselleşen ve birbirine benzeyen dünyada herkes her şehre gidip, o şehirde hiç de yabancılık çekmeyebiliyor artık. Dolayısıyla Dostoyevski’nin yerli olmakla, gidecek yeri olmak arasında kurduğu denklemin küresel dünyada bir anlamı var mıdır bilemiyorum. Zira ne şehirler yerliliğini koruyabilmiş ne de insanlar mensubiyetini. Gelenek ise modernizme direniyor, ama ne çare...

Geleneği muhafaza eden kaç şehir kaldı günümüzde? Kaç insan kaldı yerliliğini muhafaza eden? Artık ne İstanbul’un efendiliğinden, ne Erzurum’un dadaşlığından söz ediliyor... Şehirlerin kendilerine has ağızları kitle iletişim araçlarıyla kaybolurken, folklorik zenginlikleri ticari metaya dönüşerek kapitalizme kurban ediliyor. Daha doğrusu şehirlerin refleksleri kayboluyor... Bütün bunlara karşın yine de modernizme direnen şehirlerin, modernizme direnen geleneğin ve modernizme direnen soyu tükenmemiş, gelenekle bağını koparmamış insanların olması bizleri yürekten sevindirmektedir.

Bu bağlamda gelenekten beslenen, şehrin kara sevdalı yazarı S. Burhanettin Kapusuzoğlu *Bozoknağme* adlı kitabında bu konuyu derinlemesine işlemekte, gelenek ve yerlilik üzerinde durarak konuyu açıklık getirmektedir. Kapusuzoğlu kaleme aldığı kaleme aldığı bu eserde bir yandan şehrin ruhuna girerken diğer yandan hafızasını yitiren bir şehrin

S. Burhanettin Kapusuzoğlu, *Dem Bu Demdir Bozoknağme yozgata Güzelleme*, Ötüken Yayınları, Kasım 2015

kılcal damarlarına kadar uzanmaktadır. Kendi tabiriyle “yitik şehrin” fotoğrafını çekmekte ve ortaya çıkan ‘kimliksizleştirilmiş şehre’ ağıt yaktmaktadır...

Kapusuzoğlu’nun bahsettiği kimliksizleştirme, bir yandan modernizmi şehirleri kendine benzetmesiyle gerçekleşirken, diğer şehrinin isminin değiştirmeye hafıza kaybına uğramıştır. Bozok’un Yozgat’a dönüşmesi oldukça anlamlıdır. Zira Kapusuzoğlu bu kimliksizleştirmeye tepki olarak kitabın adını *Bozoknağme* koyarak şehrin hafızasına dikkat çekmek istemiştir. Çünkü insan veya şehir olsun ismiyle anlam kazanır, ismiyle varlığını ortaya koyar... İsim bir şeyin varlık sebebidir. Bu anlamda Bozok isminin Yozgat’a dönüşmesi macerasını anlatan Kapusuzoğlu, kitabında Yozgat’ın, “Bozok” adının kimler tarafından değiştirildiğini ve bu değişimin doğurduğu sıkıntıları dikkat çeker: “Bozok adı, Türk tarihi-

nin Selçuklu ve Osmanlı asırlarına ait en mübarek hatıralarındandır. Osmanlı asırlarında da daha evvelinde de bu topraklar Bozok adı ile tebarüz etmiştir. Bozok'un merkezi olan şehrin adı da 'erenler duası ve pirlar himmetiyle' Yozgat diye konmuştur. Fakat hayfa ki! 25 Temmuz 1927'de zamanın Bozok mebusu Süleyman Sırrı Bey'in teklifi ile devrin münevverlerinin şiddetli muhalefetine rağmen Bozok adı değiştirilmiştir. Bu talihsizliğin müsebbibi Süleyman Sırrı Bey'in açtığı çığır ile o gün bu gündür Yozgat'ta tarihi yer adları ve Türkmen Aşiretlerinin hatırası olan köy adları sıradan yakıştırılmalarla değiştirilmekte ve böylece bir tarih yok edilmektedir. Bilinmelidir ki, bu nevezuhur adlar, milli tarih ve milli kimlik adına hiç mana ifade etmemektedir.”¹

Medeniyet çerçevesinde tanımlanan bir şehir ancak medeniyetin diliyle anlatılabilir. Yozgat'ı özellikle de eski yani geleneğe yaslanan Yozgat'ı anlatan yazar, her satırında medeniyetimizin sözcükleri ve kavramlarıyla yazıyor. Şehri anlatırken gazelden türküyeye, mimariden estetiğe, kültürden irfana kadar birçok alana girip çıkar. Şehri girmeden önce kültür ve medeniyet kavramları üzerinde durarak, bu kavramların insan ve şehir üzerindeki tesirini anlatır. “Medeniyetimiz, sahip olduğumuz coğrafyalarda farklı şekillerde ve tatlarda kendini göstermiştir. Büyük serlevhanın altında birer alt başlık olan kültürel kimliklerde, aynı kapıdan girilen medeniyet konağının odaları mesabesindedir. “Kendi gök kubbemiz” altında yaşarken, muhabbeti bir bayram sabahı hazzı içinde demler ve Safalar sürdüğümüz milli kültür kimliğimiz ise “biz” olmak

vasfımızın destanı sıfatıyla, bu büyük konağın selamlığı hükmündedir.”²

Kapusuzoğlu, *Bozoknağme*'de yalnız şehir anlatmıyor, özgün Türkçeyi üslubunu konuşturuyor. Müthiş bir edebi ve estetik kaygıyla kaleme alınan ve her satırı üzerinde ciddi şekilde düşünümlere yazılan *Bozoknağme*'yi okuduğunuzda sanki yüz yıl önce bir Osmanlı dönemi yazar veya sanatçısının kaleme aldığı bir kitap sanabilirsiniz... Özellikle dil ve estetik kaygının ön plana çıktığı, derin kültürel birikimin kendini hissettirdiği satırlar okuyucuda Yahya Kemal tadı bırakıyor... Yazarın şu satırları bizi doğrular gibidir: “Kültür, üslup ve milleti millet yapan değerler manzumesidir. Mensup olduğu medeniyet çerçevesinde ruhi istidatların şekillendirdiği bir tarz olarak cemiyetin zihin dünyasının mahsulü fiilleridir. Mâziden tevariüs edilen kıymet hükümlerinin hâlde meydana gelen kıvamıdır...”³

Yazar, kültür ve medeniyet ekşininde ve geleneğe yaslanarak kaleme aldığı kitabında her ne kadar kitabının alt başlığını “Yozgat'a Güzelleme” dese de gerçekte “Bozok'a ağıt” yakmaktadır. “...Yozgat, “kayıp şehir”dir. Yozgatlılar ise “yatağına kırgın ırmaklar” misâli kaybettiklerinin melâli andıran hasreti içindedirler; sadece! Kayıp, asırların hasılası bir hazine olunca, uşşakın, “Gönlüme ateş düştü, içinde yâr da yandı” ya da, “her günü âh olurmuş bahtı siyah olanın” demesi gibi bir halden kolayca azad olacak gibi gözüküyoruz.. Yozgat, artık sadece hatıralardadır ve “kuyud-ı kadime”nin “evrâk-ı perişan”ı arasında yaşamaktadır.”⁴

Yazar, bu eseriyle bize Yozgat'ı anlatmıyor, Yozgat'tan yola çıkarak

1 S. Burhanettin Kapusuzoğlu, *Bozoknağme*, s. 17,18, Ankara 2009.

2 Kapusuzoğlu, s. 12.

3 age., s. 82.

4 age., s. 13.

medeniyetimizin şehirlerine de ışık tutuyor. Aslında o Yozgat'ı anlatırken, Kayseri'yi, Konya'yı, Sivas'ı, Urfa'yı, Bursa'yı, İstanbul'u anlatıyor... Yozgat'ın yitirdiği ve geçirdiği değişimleri Urfa, Sivas, Konya, Bursa, İstanbul yaşamamış mıdır? Hemşerisi yazar Abbas Sayar'ın "*Yozgat var Yozgatlı Yok*"⁵ dediği gerçek hangi şehrimiz geçerli değil... Şehirler yerlilerini arıyor, yerliler şehirlerini...

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "*Anadolu'nun romanını yazanlar türkülerden yola çıkmalıdır*" sözünü düstur edinen yazar, Bozok'u bir de türkülerle anlatıyor. Kitabın her bölümünün veciz bir başlığı vardır ve türkü bölümünün başlığı da "*Ney gibi seninle bi-zeban söyleşelim*" ifadesi yer alıyor. Alt başlık ise "*Yozgat musiki geleneğinin beyanıdır.*" Bu bölümde: "*Yozgat'ta güçlü bir musiki geleneği vardır. Çünkü Yozgatlılar, hayata mana verirken türkülerle hallesir, türkülerle dillesir, 'kavilden, karardan dönmemesine.' İşte bu sayede Yozgat'ta, musiki, hep bir üslup harikası olmuştur. Hayatın tadı, gönülleri dillendiren ve dinlendiren süsü olan Yozgat'taki musikinin alt başlıkları hayli zengindir... Adetlerin, törelerin ve has dairede hayatın renkleri olan kültür unsurlarının varlığını kuvvetli bir şekilde hissettirdiği zamanlarda, ufuklarda Bozokluların nağmeleri yankılanır.*"⁶ diye yazar. Ayrıca bağlama çalmada "*Yozgat Tavrı*" diye bir tavrın olduğunu, bunun "*Yozgat Tezenesi*" olarak isimlendirildiğini söyleyen yazar, bu tavrın ağır havalarda uygulandığının altını çizerek. Ayrıca

Yozgat'a gazelhanların meşhur olduğunu belirtir. Türkülerin efendisi olarak nitelediği Nida Tüfekçi'yi ayrı bir başlık altında anlatan yazar, şehrin musiki kültür ve geleneğini bütün ayrıntılarıyla ortaya koyar...

"*Acıyı bal eylemek*" bölümünde ise ağıtlara ve hikâyelerine yer verir. Bu bölüm kitabın en trajik bölümüdür. Burada yakılan ağıtlar, bir devrin kalbinin çarptığı yerlerin destanıdır. Aynı şekilde Anadolu insanın yedi düvele meydan okurken ölüm ile yaşam arasındaki ince çizgide söylenmiş olduğu türküler, ağıtlardır... Kapusuzoğlu'nun deyişiyle hüznü nazmıdır...

"*Yozgat yaylasında bir garip kuşum
Elveda sizlere akrabam eşim
Doymadım dünyaya on sekiz yaşım
Onun için açık gider gözlerim*"⁷

Ziya Bey ağıdı, Karaca Bey ağıdı, Selanik ağıdı, Musa Bey ağıdı, Çanakkale'de bir kınalı kuzu, Battallı Nuri Çavuş ağıdı bunlardan sadece birkaçı...

Kapusuzoğlu, kitabı hatime ile sonlandırırken; "*Medeniyetin bütün unsurları şehirlere yansımıştır. Şehir tarihleri hatta şehirlerin içinde olduğu bölge tarihleri, bu büyük divanın alt başlıklarıdır. Bu bakımdan şehir kültürünü ihya ve inşa etmek için sarf edilecek her türlü gayret mukaddestir ve medeniyetimizin has rükünleri ile modern dünyaya geleneği yeniden söyleterek varlık âleminin tezyini mümkündür.*"⁸ dedikten sonra Yozgatlılara: "*Çerağ uyandırmak vaktidir*" diye seslenirken gerçekte Anadolu şehirlerine ve bu şehrin yerlilerine sesleniyor. Yeter ki bu sese kulak keselim...

5 Abbas Sayar'ın Ötüken Yayınları'ndan çıkmış bir kitabı. Şehir kitapları arasında önemli bir yeri olduğunu düşünüyorum.

6 Kapusuzoğlu, s. 127.

7 age., s. 157.

8 age., s. 275.